

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 167/18

KLAGER: Leiv Sem
PUBLIKASJON: Steinkjer-Avisa
PUBLISERINGSDATO: 17.04.2018
STOFFOMRÅDE: Forvaltning
SJANGER: Nyhetsartikkel
SØKERSTIKKORD: Kildekritikk/-bredde, respekt for menneskers egenart / stigmatisering
REGISTRERT: 14.05.2018
BEHANDLET I PFU: 26.09.2018
BEHANDLINGSTID: 132 dager
KLAGEGRUPPE: Privatperson
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER: Klage med samtykke.

SAMMENDRAG:

Steinkjer-Avisa publiserte **tirsdag 17. april 2018** en nettartikkel med tittelen «**Samer ypper til bråk**» og stikkittelen «**Et 3.000 meter langt reingjerde monteres nå i populære Skjækerlia**». I ingressen sto det:

«Rune Fossum sier han vil sette en stopper for noen samers planer om å opparbeide et nytt område for reindrift midt i Steinkjers mest populære utfartsområde - Skjækerlia.»

Fossum ble omtalt som «**kjentmann i området og ivrig jeger**». Han ble videre sitert slik:

**«- Jeg skal snakke med dem! De vil nok flytte reinen dit i helga, men det godtar jeg ikke, sier Fossum, som selv har hytte i området.
Han hevder samene har ødelagt naturen på baksiden av hattene (Skjækerhatten).»**

Det fremgikk at Steinkjer-Avisa hadde forsøkt å komme i kontakt med «**samene, som ifølge Fossum er i ferd med å opparbeide seg et nytt område i Skjækra, uten å lykkes**».

Avisen hadde også vært i kontakt med kommunen:

«Skogsjef i Steinkjer kommune, Pål Malmo, bekrefter at samer er i ferd med å etablere et kalvingsområde midt i leia i et av Steinkjers mest populære utfartssteder.

- Det er én familie som gjør det. Det er overtramp når de tar seg til rette slik. Dette vil vi ikke godta. Vi drar derfor til fjells for å ha møte med dem onsdag morgen, slik at vi blir litt orientert.»

Om det aktuelle området, uttalte Fossum også til slutt i artikkelen:

«- Det er et av de beste områdene grunneier Steinkjer Kommuneskoger har. Dette kommer til å ødelegge det flotteste området Steinkjer kommune har. Jeg vil ikke sitte stille å se på at dette skjer, sier Rune Fossum, som hevder området på baksiden av Skjækerhatten, der samer har holdt til siden slutten av 80-tallet, er tomt for ryer.

- De setter begrensninger for alt vi andre gjør, enten det er snakk om en liten stein eller en stolpe. Men selv tar de seg til rette. Nå er tålmodet mitt oppbrukt, sier Rune Fossum.»

KLAGEN:

Klager er en leser som mener den påklagede artikkelen er «eit sterkt uttrykk for avstandstaking og kraftige fordømar mot samar som gruppe, og kan oppfattast som hissande til strid og motstand mot denne gruppa». Klager har innhentet samtykke til klagen fra direkte berørt part.

Slik klager ser det, har avisen konsekvent omtalt en person/familie som representanter for gruppen samer. Klager skriver: «Ein ting er at den kulturelle bakgrunnen berre er indirekte relevant, det som er relevant er at gjerdet er sett opp av ein person/familie som driv med rein. Det å halde ei heil gruppe ansvarleg for einskiltmenneskes handlingar er i seg sjølv uheldig. Kontrasten er også slåande til korleis avisas hovudkjelde i artikkelen er individualisert gjennom blant anna ei fotografisk sjølvframstilling, og autoriserande utsegner om at han er 'kjentmann' og 'ivrig jeger'.»

Etter klagers mening fremstiller Steinkjer-Avisa i artikkelen samer som «ein rein motpart til norske borgarar, eller avisas 'oss'». Klager innvender: «Artikkelen let heilt kritikkløust djupt problematiske påstandar kome fram, som at 'samene har ødelagt naturen' eller at 'De setter begrensninger for alt vi andre gjør, enten det er snakk om en liten stein eller en stolpe. Men selv tar de seg til rette'. Avisa gjer meir enn å kolportere einskilte menneskes fordømar og deira aggresjon til sitt publikum. Avisa signerer desse fordømane, og legg enda større trykk på dei ved å utstyre artikkelen med ei overskrift som er direkte aggressiv mot samane som gruppe.»

Slik klager ser det, mangler det kritisk distanse i artikkelen, og han skriver: «I sum er denne artikkelen eit døme på ei 'vi og dei'-tenking som er svært problematisk. For samiske lesarar vil denne journalistikken kunne vere tydelege signal om at dei ikkje høyrer heime i samfunnet Steinkjer-Avisa vender seg til. For ikkje-samiske lesarar kan denne artikkelen, og liknande artiklar, byggje opp under fordømane mot samar som gruppe ved å spreie dei og ved å autorisere dei.»

Klager legger også til: «Artikkelen er ekstra trist fordi det viste seg i ettertid å vere ei misforståing som løyste seg greitt da ulike partar fekk talt i lag.»

For øvrig opplyser klager at Steinkjer-Avisa endret tittelen etter at redaksjonen mottok reaksjoner, men at innholdet ble stående. Klager skriver: «I si forklaring til at tittelen blei endra, viste avisa 20/4 d.å. til at 'noen samer' hadde reagert. Det er direkte feil å hevde at det berre er samar som hadde reagert, men ved å framstille saka slik, held avisa fram med å dyrke oppfatningar av at samar og 'vi' prinsipielt er motstandarar, at samar står aleine og for seg sjølv, og at dei er urimelege.» (Se vedlagte oppfølgingsartikkel, publisert 20.04.2018, sekr. anm.)

Klageren opplyser også at han har forsøkt «å gå avisa i rette på dette punktet i deira egne spalter, men lesarinnlegg om dette blir ikkje sett på trykk. I staden trykker avisa 27.04 eit intervju med ein samisk kritikar av artikkelen, der også journalisten uttrykker ein viss sjølvkritikk».

Klager skriver: «Det er positivt at avisa har vist ei viss vilje til å gå i seg sjølv, men sjølvkritikken gjeng etter mi meining ikkje langt nok. (...) Eg ynskjer å mane avisa til refleksjon over om ein ville kunne tenke seg ei liknande overskrift om andre minoritetsgrupper – lat oss som døme seie jødar. Eg ynskjer vidare å mane avisa til refleksjon over korleis ein oppfattar si samfunnsrolle, og jamvel kva for samfunn ein opererer i. Sjølv om avisa har tatt sjølvkritikk på akkurat overskrifta, er det framleis grunn til å reflektere over henne. Ville t.d. ei overskrift som 'Reineier ypper til bråk' vere akseptabel? Sjølv reinska for etnisitetsproblemet framstår avisa som ei bølge i denne saka, og eg spør vidare om avisa ville tatt like lett på heilt grunnleggande krav til å opplyse saka frå bae sider – dersom det ikkje var nettopp samane som var motpart, ei gruppe som så tydeleg frå avisas synsvinkel er heilt marginale.»

Etter klagers mening bryter publiseringen med punkt 3.2 i Vær Varsom-plakaten (VVP), om kildekritikk, kildebredde og kontroll av opplysninger. Videre vises det til punkt 4.3, om å vise respekt for menneskers egenart, grupper etc., og unngå stigmatisering.

FORSØK PÅ MINNELIG LØSNING:

Partene har vært i kontakt med sikte på å løse saken i minnelighet, uten at dette har ført fram.

TILSVARSRUNDEN:

Steinkjer-Avisa ved ansvarlig redaktør innrømmer: «Her har vi åpenbart bommet, og det er beklagelig at denne saken ble publisert slik den ble. Vi har latt oss rive med av den opphissede stemningen fra hovedkilden, og ikke gjort nok for å få en samtidig imøtegåelse til beskyldningene. Det ble gjort flere forsøk på å komme i kontakt med den aktuelle reineieren, men dette lot seg ikke gjøre. Min vurdering ble derfor at det var tilstrekkelig å få en kommentar fra kommunens skogbrukssjef i tillegg, ettersom de er grunneier i området, og skulle vært varslet i forbindelse med gjerdet. I ettertid ser jeg at vi heller skulle kontaktet det aktuelle reinbeitedistriktet, eventuelt Fylkesmannens reindriftsforvaltning.»

Når det gjelder tittelen, karakteriserer redaktøren den som «skivebom»: «[V]i kan ikke annet enn å legge oss flate, beklage og ta lærdom av det. Det korrekte er reineier, ikke samer generelt, og det kommer ikke godt nok fram at det er snakk om enkeltindivid(er), ikke en hel gruppe. Formuleringen 'ypper til bråk' er også uheldig, og ikke dekkende for det som faktisk

var situasjonen. Saken i dette tilfellet var, som dere vil se av saken og oppfølgersak, at reineieren hadde satt opp et midlertidig gjerde i forbindelse med kalvingen, uten å melde fra til grunneier Steinkjer kommune. Det går an å argumentere for at reineieren dermed har tatt seg til rette, ettersom det skal meldes fra, men hun var ifølge eget utsagn ikke klar over at det måtte søkes. Konflikten ble løst dagen etter, da det var et oppklaringsmøte mellom partene, og vi trykket en sak om utfallet av dette møtet i papiravisa samme fredag (vi kommer ut på papir kun på fredager). Saken er vedlagt.»

Videre opplyses det at avisen, etter reaksjonene på publiseringen, valgte å ta kontakt med «en av de sterkeste kritikerne», som også er «en tydelig talsmann for den samiske befolkningen i norddelen av Trøndelag». Han ble intervjuet i papiravisa fredagen etter.

Hva gjelder leserbrevet klager nevner, skriver ansvarlig redaktør at han ikke kan huske å ha sett det: «Et søk i e-postboksene viste imidlertid at det var mottatt fredag 20. april. Hvorfor dette ikke har blitt fanget opp, har jeg ingen god forklaring på, men det har sannsynligvis sammenheng med at vår lille redaksjon sto midt oppe i en hektisk innspurt på et næringsbilag vi skulle ut med den påfølgende uka. Stressnivået var høyt, og mailene rant inn med tekst, bilder og korrigeringer til bilaget. I denne situasjonen har trolig leserinnlegget blitt oversett. Dette er ingen unnskyldning for at det ikke kom på trykk, men et forsøk på en forklaring. Hvis klageren ønsker det, kan vi trykke leserinnlegget nå i ettertid – uavhengig av utfallet fra PFUs behandling.»

Klager viser til sakens prinsipielle sider i sin forklaring på hvorfor han mener saken ikke skulle løses i minnelighet: «[E]g meiner sakas prinsipielle sider har godt av å bli diskutert i eit forum som er synleg også for andre redaksjonar enn Steinkjer-Avisa.»

Videre finner han det positivt at avisa tar selvkritikk, men er likevel noe usikker på hvor dypt den går: «Kjernen i klagen er at avisa har utført ekskluderande handlingar og brakt vidare rasistiske ytringar – og jamvel forsterka dei. Denne praksisen bør føre til grundig sjølvgranskning av kva for føresetnader som kan ligge i redaksjonen sjølv, i staden for at ein kastar skuld og mistankar over på lesarane.»

Med hensyn til leserinnlegget, som ikke ble fanget opp, og som redaktøren tilbyr på trykk nå, påpeker klager at dette ble sendt både til ansvarlig redaktør og avisa. Klager skriver: «Eg merkar meg at redaktøren forklarar det med travelheit, men i mine auge tyder dette uansett på at det er ein form for institusjonell resistens, til liks med saka som heilskap. Eg har ikkje noko ynskje om at innlegget blir prenta nå. Det som er viktig, er at det kjem ei orsaking og ei erkjenning som er full og klar, og som kjem frå redaksjonen sjølv. Orsakinga bør ikkje vise til reaksjonar på at samane sjølv har reagert, men i staden bør ho vise til heilt ålmenne reglar for folkeskikk, presseetikk og for korleis ein kan omtale andre menneske og grupper.»

Steinkjer-Avisa har kun en kort replikk til klagers tilsvarende svar. Ansvarlig redaktør tar på seg all skyld for at eposten med klagers leserinnlegg ikke ble fanget opp, da begge adressene klager brukte går til ham. Redaktøren skriver: «[A]t den nevnte e-posten ikke ble fanget opp, skyldes ikke institusjonell resistens, men en glipp fra min side. (se vedlegg).»